LAITOKSISSA OLEVILLA VANHUKSILLAKIN ON OIKEUS OMANLAISEEN ELÄMÄÄN

”Vanhainkodin päivätilassa istuu hiljainen rinki vanhuksia ottamassa vastaan joulua. Joku heistä muistelee surullisena entisen elämän jouluja. Osalta joulu menee tietämättä ohi, vaikka henkilökunta yrittää parhaansa joulun tuomiseksi jokaiselle. Kiireen selässä ei ole aikaa paneutua vanhusten yksilöllisiin joulutoiveisiin. Jouluperinteiden kirjon sijasta tarjotaan kaikille sopivaksi ajateltu joulumuotti.”

Oman itsenäisen elämän menettämisen pelko vaati usean ikäihmisen pärjäilemään viimeiseen saakka omassa kodissaan. Kunta ja vapaaehtoistoimijat tarjoavat erilaisia palveluita välineiksi taistelussa ikääntymisen mukana tulevaa riippuvuutta vastaan. Hyvästä yrityksestä huolimatta kotona asuminen ei ole kaikille enää turvallista. Edessä on siirtyminen palvelutaloon tai laitokseen.

Usein vanhus toivoo pystyvänsä säilyttämään edes pienen palan menneestä siirtyessään laitosmaailmaan. Yksilöllisten tarpeiden kuuleminen on kunnille suuri haaste. Nykyinen palvelurakenne määrittää pitkälle sen, millaista laitoshoitoa tai muita palveluita tarjotaan. Vanhusten omat toiveet joutuvat usein väistymään.

Laitospalveluiden laadun edellytykseksi asetetaan hoitohenkilöstön määrä ja osaaminen suhteessa asukkaiden määrään ja hoitoasteeseen. Myös tilojen siisteys, toimivuus, turvallisuus ja viihtyvyys ovat tärkeitä kriteereitä. Nämä eivät kuitenkaan riitä.

Vanhukselle laatu määräytyy kokemuksista ja näkemyksistä. Laadukkuus muotoutuu esimerkiksi kunnioittavasta ja yksilöllisestä kohtelusta sekä toiveiden ja mielipiteiden arvostamisesta. Pienet asiat, kuten mahdollisuus sängyssä olemisesta huolimatta yhteiseen hetkeen luonto-ohjelman parissa, yöunet ilman päivävaatteita, jokapäiväinen lyhyt ulkoilu tai tuttu kotoinen ruoka synnyttävät turvallisuutta ja mielekkyyttä.

Joskus kaikki voi olla näennäisesti kohdillaan, mutta kukaan ei kuuntele yksittäisen vanhuksen toiveita. Henkilöstön vähyys tai kiire ei voi olla esteenä vastata vanhuksen toiveisiin. Perusteena ei voi myöskään olla asukkaan muistamattomuus tai kykenemättömyys kertoa toiveistaan. Omaisten ja läheisten kuuleminen on avainasemassa, jotta vanhuksen elämässä voidaan säilyttää omanlaisuutta. Yksilöllisiin palvelutarpeisiin laadukkaasti vastaaminen edellyttää palveluista päättäviltä ja niitä toteuttavilta työntekijöiltä arvostavaa asennoitumista iäkkäisiin asiakkaisiin. Myös toimintatapojen tulee muuttua.

Vanhusten ja heidän läheisten antama palaute palveluiden riittävyydestä ja laadukkuudesta tuottaa arvokasta tietoa palveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja kehittämiseen. Heitä tuleekin kuulla sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden rinnalla.

Näitä asioita ikäihmiset toivat esille Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kehittämässä ja yhdessä Lapin yliopiston sosiaalityön oppiaineen kanssa ylläpitämässä keskustelukahvilassa, joka antaa foorumin kuulemiselle. Keskustelukahvila on kehittäjäasiakastoiminnan muoto, jossa kuntalaiset, päättäjät, virkamiehet, järjestöt, asiakkaat ja opiskelijat keskustelevat siitä, miten palvelut voisivat paremmin

vastata tämän päivän tarpeisiin. Avoimen ja moniäänisen keskustelun kautta päästään kohti laadukkaita palveluita.

Jos haluat saada äänesi kuuluviin, tule keskustelukahvilaan 14.1.2013 alkaen maanantaisin klo 18.00-20.00 Rovaniemellä.

Marika Ahola
Sosiaalityön opiskelija
Lapin yliopisto

Asta Niskala
Kehittämispäällikkö
Lapin sosiaalialan osaamiskeskus